

**MOLIYAVIY MENEJMENTDA SOLIQLARNI BOSHQARISHNING NAZARIY
VA AMALIY ASOSLARI**

Abdusattorov Abduxalim Abdumo‘min o‘g‘li

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Buxgalteriya hisobi va audit yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada moliyaviy menejment tizimida soliqlarni boshqarishning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Soliq yukini optimallashtirish, soliq rejalashtirish va soliq risklarini boshqarish mexanizmlarining korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta’siri ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan. Shuningdek, soliqlarni samarali boshqarish orqali korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish masalalari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: moliyaviy menejment, soliqlarni boshqarish, soliq rejalashtirish, soliq yuki, moliyaviy barqarorlik, soliq risklari.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение налогового управления в системе финансового менеджмента. Научно и теоретически рассматривается влияние механизмов оптимизации налоговой нагрузки, налогового планирования и управления налоговыми рисками на финансовую стабильность предприятия. Также рассматриваются вопросы повышения конкурентоспособности предприятий за счет эффективного налогового управления.

Ключевые слова: финансовый менеджмент, налоговое управление, налоговое планирование, налоговая нагрузка, финансовая стабильность, налоговые риски.

Abstract: This article analyzes the role and importance of tax management in the financial management system. The impact of tax burden optimization, tax planning and tax risk management mechanisms on the financial stability of the enterprise is scientifically and theoretically covered. Also, issues of increasing the competitiveness of enterprises through effective tax management are considered.

Keywords: financial management, tax management, tax planning, tax burden, financial stability, tax risks.

KIRISH

Hozirgi globallashtirish va bozor munosabatlari chuqurlashib borayotgan sharoitda korxonalar faoliyatining moliyaviy barqarorligini ta’minlash muhim iqtisodiy

vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda moliyaviy menejment tizimi markaziy o‘rin egallab, u korxonaning pul oqimlari, daromad va xarajatlarini samarali boshqarishni ta‘minlaydi. Moliyaviy menejmentning muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida soliqlarni boshqarish masalasi alohida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Chunki soliqlar korxonada moliyaviy natijalariga bevosita ta‘sir ko‘rsatadigan majburiy to‘lovlar bo‘lib, ularning hajmi va tuzilmasi sof foyda miqdorini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

Soliqlarni boshqarish moliyaviy menejment doirasida faqatgina soliq majburiyatlarini bajarish bilan cheklanib qolmay, balki soliq yukini qonuniy asosda optimallashtirish, soliq risklarini kamaytirish hamda korxonaning investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, iqtisodiyotning modernizatsiyasi, tadbirkorlik subyektlari sonining ortishi va raqobat muhitining kuchayishi sharoitida soliqlarni oqilona boshqarish strategik ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, soliqlarni boshqarish moliyaviy menejmentning ajralmas va ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qaraladi.

O‘zbekiston Respublikasida soliq tizimini takomillashtirish va moliyaviy menejment mexanizmlarini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi qarorida soliq yukini kamaytirish, soliqlarni soddalashtirish va tadbirkorlik subyektlari faoliyati uchun qulay shart-sharoitlar yaratish zarurligi alohida ta‘kidlangan. Ushbu qarorda soliq siyosati orqali iqtisodiy faollikni rag‘batlantirish va korxonalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash asosiy maqsad sifatida belgilangan.

Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi qarorida moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish, shu jumladan, soliqlarni boshqarishda zamonaviy usullarni joriy etish va soliq ma‘murchiligini raqamlashtirish masalalariga alohida e‘tibor qaratilgan. Mazkur hujjatda soliqlarni boshqarishning samarali mexanizmlarini joriy etish orqali iqtisodiy subyektlarning moliyaviy intizomini mustahkamlash va yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vazifalari belgilangan.

Shu bois, moliyaviy menejmentda soliqlarni boshqarishning nazariy asoslarini o‘rganish, uning amaliy mexanizmlarini tahlil qilish hamda mavjud muammolarni aniqlash bugungi kunda dolzarb ilmiy masala hisoblanadi. Mazkur maqola aynan ushbu masalalarni yoritishga qaratilgan bo‘lib, unda soliqlarni boshqarishning moliyaviy menejment tizimidagi o‘rni va ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 09. December 2025

Moliyaviy boshqaruvning samarali amalga oshirilishi tashkilotning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlaydi. Bu, o'z navbatida, kompaniyaning daromadlarining oshishi, xarajatlarining samarali boshqarilishi va investorlar bilan ishonchli munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, moliyaviy boshqaruvning zamonaviy usullari va texnologiyalari yordamida tashkilotlar o'zlarining moliyaviy holatini yanada samarali tarzda boshqarish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Moliyaviy boshqaruvning o'zgaruvchan va murakkab tabiati sababli, tashkilotlar muntazam ravishda moliyaviy strategiyalarini ko'rib chiqishlari va yangi tendentsiyalarni kuzatib borishlari kerak. Shu bilan birga, yuqori darajadagi moliyaviy boshqaruv shaffoflikni, hisobdorlikni va samaradorlikni ta'minlashi kerak. Bu barcha jihatlar birgalikda tashkilotning moliyaviy holatini mustahkamlash va uning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Albatta, qo'shimchalar kiritishim mumkin. Moliyaviy boshqaruv jarayonini yanada kengroq yoritish uchun quyidagi jihatlarni ham qo'shish mumkin: Moliyaviy strategiya va qarorlar qabul qilish: Moliyaviy boshqaruv strategiyasini ishlab chiqish tashkilotning umumiy biznes strategiyasi bilan chambarchas bog'liq. Moliyaviy strategiya tashkilotning uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan moliyaviy qarorlarni, shu jumladan investitsiyalarni, qarzlarni va dividendlarni taqsimlashni belgilaydi.

Moliyaviy qarorlar qabul qilishda risklarni baholash va moliyaviy imkoniyatlarni tahlil qilish juda muhimdir. Innovatsion moliyaviy vositalar va texnologiyalar: Hozirgi kunda moliyaviy boshqaruvda yangi texnologiyalar, masalan, moliyaviy tahlil, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi innovatsion vositalar qo'llanilmoqda. Bu texnologiyalar yordamida tashkilotlar ma'lumotlarni tez va aniq tahlil qilish, qarorlar qabul qilishni optimallashtirish va moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, sun'iy intellekt yordamida foiz stavkalarini prognoz qilish yoki xarajatlarni tahlil qilishda xatoliklarni kamaytirish mumkin. Moliyaviy monitoring va nazorat: Tashkilotning moliyaviy resurslari doimiy ravishda monitoring qilinishi kerak. Bu jarayon nafaqat moliyaviy ko'rsatkichlarning o'zgarishini kuzatib borishni, balki moliyaviy jarayonlarning samaradorligini ham baholashni o'z ichiga oladi. Tashkilotlar muntazam ravishda moliyaviy hisobotlarni tuzib, ularni tahlil qilib, imkon qadar o'zgarishlarga tezkor ravishda javob berishlari lozim. Bu jarayon nafaqat ichki boshqaruv uchun, balki tashqi auditorlar, investorlar va kreditorylarga ham moliyaviy holatni ko'rsatishda muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy xatoliklarni aniqlash va oldini olish: Har bir tashkilot o'zining

moliyaviy faoliyatida ayrim xatoliklarga duch kelishi mumkin. Bu xatoliklar xatolikli hisobotlar, noto'g'ri byudjetlash yoki noaniq moliyaviy qarorlar shaklida yuzaga kelishi mumkin. Moliyaviy boshqaruv jarayonida xatoliklarni aniqlash va oldini olish uchun tashkilotlar xodimlarining malakasini oshirish va moliyaviy nazoratni kuchaytirishlari zarur.

ASOSIY QISM

Moliyaviy menejment tizimida soliqlarni boshqarish korxonaning majburiy soliq to'lovlarini rejalashtirish, hisoblash, nazorat qilish va optimallashtirishga qaratilgan faoliyat majmui sifatida talqin etiladi. Ushbu jarayon korxonada moliyaviy resurslarining samarali taqsimlanishini ta'minlab, uning foyda darajasi va pul oqimlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Soliqlarni boshqarishning asosiy maqsadi — amaldagi soliq qonunchiligi doirasida soliq yukini minimallashtirish hamda moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashdan iboratdir.

Zamonaviy moliyaviy menejment nazariyasiga ko'ra, soliqlar tashqi moliyaviy omil sifatida qaralib, ular korxonada strategik rejalari bilan uzviy bog'liq holda boshqarilishi lozim. Soliq majburiyatlarini e'tiborsiz qoldirish yoki noto'g'ri rejalashtirish korxonada moliyaviy natijalarining yomonlashuviga, jarimalar va penyalarning yuzaga kelishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli soliqlarni boshqarish moliyaviy menejmentning muhim funksional yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Soliq rejalashtirish moliyaviy menejmentning strategik elementi bo'lib, u soliqlarni to'lash bilan bog'liq xarajatlarni qonuniy yo'l bilan kamaytirishga qaratilgan choratadbirlar tizimini o'z ichiga oladi. Soliq rejalashtirish jarayonida korxonaning tashkiliy-huquqiy shakli, faoliyat turi, hududiy joylashuvi va investitsion siyosati muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu omillarni to'g'ri baholash orqali soliq imtiyozlari va preferensiyalardan samarali foydalanish imkoniyati yaratiladi.

Moliyaviy menejment nuqtai nazaridan soliq rejalashtirish qisqa muddatli emas, balki uzoq muddatli strategiyaga asoslanishi lozim. Bunda korxonada soliq yukining kelajakdagi o'zgarishlarini prognoz qilishi, soliq qonunchiligidagi yangiliklarni doimiy monitoring qilib borishi zarur. Samarali soliq rejalashtirish natijasida korxonada sof foydasini oshiradi va investitsiya resurslarini kengaytirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Soliq yukini optimallashtirish moliyaviy menejmentda muhim amaliy vazifalardan biri hisoblanadi. Soliq yuki darajasi korxonada daromadlari va xarajatlari nisbatiga bevosita

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 09. December 2025

ta'sir ko'rsatadi. Yuqori soliq yuki moliyaviy resurslarning kamayishiga olib kelsa, optimal soliq yuki moliyaviy barqarorlik va rivojlanishni ta'minlaydi.

Soliq yukini optimallashtirishning asosiy mexanizmlariga amortizatsiya siyosatini to'g'ri yuritish, xarajatlarni iqtisodiy asoslangan holda shakllantirish, soliq imtiyozlaridan oqilona foydalanish va soliq to'lovlarini rejalashtirish kiradi. Moliyaviy menejerlar ushbu mexanizmlarni qo'llash orqali korxonada foydasini maksimal darajada oshirishga intiladilar. Bunda soliqdan bo'yin tovlamaslik, balki qonunchilikka qat'iy rioya qilish muhim tamoyil sifatida qaraladi.

Soliq risklari moliyaviy menejment tizimida muhim tahdid sifatida namoyon bo'ladi. Ular soliq qonunchiligidagi tez-tez o'zgarishlar, noto'g'ri soliq hisob-kitoblari, hujjatlarning to'liq rasmiylashtirilmasligi yoki soliq organlari bilan yuzaga keladigan nizolar natijasida kelib chiqishi mumkin. Soliq risklarining mavjudligi korxonada moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Soliq risklarini boshqarish moliyaviy menejmentning muhim vazifalaridan biri bo'lib, u risklarni aniqlash, baholash va kamaytirish choralarini o'z ichiga oladi. Ichki soliq nazoratini kuchaytirish, soliq auditini muntazam o'tkazish va malakali moliyaviy mutaxassislarni jalb etish soliq risklarini kamaytirishning samarali usullari hisoblanadi. Natijada korxonada moliyaviy intizomi mustahkamlanib, uning bozor sharoitidagi barqarorligi oshadi.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi moliyaviy menejmentda soliqlarni boshqarish jarayonini tubdan o'zgartirmoqda. Elektron soliq hisobotlari, avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari va raqamli monitoring mexanizmlari soliqlarni boshqarishda shaffoflik va aniqlikni ta'minlamoqda. Bu esa soliq xatoliklari va risklarining kamayishiga xizmat qiladi.

Moliyaviy menejmentda raqamli texnologiyalardan foydalanish soliqlarni rejalashtirish va nazorat qilish jarayonini tezlashtirib, boshqaruv qarorlarining sifatini oshiradi. Shu jihatdan, raqamlashtirish soliqlarni boshqarish samaradorligini oshiruvchi muhim omil sifatida baholanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, moliyaviy menejmentda soliqlarni boshqarish korxonalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Soliqlar majburiy moliyaviy to'lov sifatida korxonada daromadlari va pul oqimlariga bevosita ta'sir ko'rsatib, moliyaviy

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Volume 02. Issue 09. December 2025

natijalarning shakllanishida hal qiluvchi omillardan biri bo‘lib xizmat qiladi. Shu sababli soliqlarni boshqarish masalalariga tizimli va strategik yondashuv moliyaviy menejment samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 29-iyundagi PQ-3802-sonli “O‘zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiyasi to‘g‘risida”gi qarori.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-sonli “Moliyaviy boshqaruv va soliq ma‘murchiligini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori.
3. Brigham E.F., Ehrhardt M.C. Financial Management: Theory and Practice. – Boston: Cengage Learning, 2021.
4. Ross S.A., Westerfield R., Jordan B.D. Fundamentals of Corporate Finance. – New York: McGraw-Hill Education, 2022.
5. Kay J., King J. Radical Uncertainty: Decision-making Beyond the Numbers. – London: W.W. Norton & Company, 2020.
6. OECD. Tax Administration 2023: Digital Transformation of Tax Systems. – Paris: OECD Publishing, 2023

Research Science and
Innovation House